

concessió a una comunitat urbana d'una sèrie de privilegis jurídics semblants als de Roma. De les 175 comunitats de la regió de l'alt Genil, només tres o quatre fruïren d'aquests privilegis; les restants eren possiblement *ciuitates stipendiariae*.

Els orígens i la difusió del cristianisme són els temes de l'apartat cinquè. El cristianisme de la Hispània és tardà (ss. II i III). L'autor estudia alguns aspectes derivats de les actes del Concili d'Elvira referents a la societat hispànica del segle IV, i pressuposa que la darreria del segle IV fou el final del procés de romanització de la població hispànica.

Finalment, Pastor ofereix l'estudi d'una inscripció monumental cristiana i el de dos epígrafs inèdits també cristians, datables els dos primers al segle V, i el darrer, al període VI-VII.

Creiem que l'autor comet alguns anacronismes quan parla del govern romà (p. 241) i del Concili nacional (p. 249).

L'obra conclou amb un mapa del terme municipal de Loja (Granada), ben documentat, però amb manca de llegendes específiques interiors. A continuació, vénen sis làmines amb la reproducció de nou làpides i esteles. Ens estranya la numeració de les làmines, perquè el nombre romà de les llegendes de peu de pàgina comença amb el número XV. Suposem que aquest fet correspon a una numeració correlativa d'un volum al qual pertany aquest estudi.

Aquesta obra de Mauricio Pastor Muñoz és altament lloable per la minuciosa anàlisi de les dades documentals i arqueològiques, i per les conclu-

sions ponderades que l'autor n'extreu.

Pere Villalba

**AVIENO,
*Orla Marítima.***

Edició de
José Ribeiro Ferreira
Textos clàssics-23,
Instituto Nacional
de Investigación Científica,
Coimbra 1985,
81 pp. i un mapa.

Aquesta obra presenta una «Introducció», breu, la traducció de l'*Orla marítima* d'Aviè (sense el text llatí), unes «Notas» a continuació, una «Bibliografia Selecta» i un «Índice de nomes pròprios».

En la «Introducció», l'autor dóna unes dades biogràfiques sobre la vida d'Aviè, apunta la seva labor com a escriptor i exposa les línies generals corresponents al desenvolupament del seu períple (pp. 11-14).

Quant a la traducció, cal dir que és correcta, i l'autor hi revela un bon domini del llatí en la no fàcil problemàtica que, molt sovint, presenten l'estil i el lèxic d'Aviè. La traducció, a més, conserva certs trets barrocs i arcaïtzants propis d'una obra llatina tardana, la qual cosa fa que el lector vagi tenint consciència que té a les mans un text de l'Antiguitat. L'única cosa que li objectem és la traducció dels versos 519-520, referents al pla de

Barcelona. Ribeiro tradueix: «Em seguida fica a cidade de Tarragona e o sítio ameno das ricas Barcelonas» L'autor, en aquest punt concret, està aviciat per la interpretació de Schulten referent a l'existència de dues Barcelones, que devien ésser molt importants en l'època d'Aviè, pel sol fet de ser-hi consignades. Però el terme *Barcilo* té una accepció pròpia, que en aquest vers cal usar: *l'habitant de Bàrcilo*.

Les 125 notes són suficients. Ribeiro hi identifica punts geogràfics de les costes marítimes, hi fa comentaris etnològics i hi assenyala les dificultats interpretatives més importants. Cal fer ressaltar la nota 55, en la qual hom intenta exposar els problemes entorn de l'existència de Tartessos, amb una arplega de bibliografia que aconsegueix de presentar, d'una manera satisfactòria, l'*status quaestionis*.

Tant l'apartat bibliogràfic com la bibliografia citada a les notes indiquen que l'autor ha escorcollat bé el tema i se n'ha assegurat. Les citacions d'obres d'autors portuguesos signifiquen una bona aportació.

El mapa que il·lustra aquesta edició és de Schulten, sense cap modificació.

José Ribeiro repeteix les tesis interpretatives de Schulten, es documenta també en les edicions de Berthelot (1934) i de Murphy (1977), i no planteja el problema de l'autenticitat de l'*Ora marítima*. Afirmar, per tant, que el periple d'Aviè es basa en un periple del segle VI aC, que va ésser incrementat amb fonts posteriors d'èpoques diferents, i que la font principal és Eutímenes, un massaliota, anterior a Hecateu de Milet. En aquest sentit, Ribeiro no ha fet cas d'una altra inter-

pretació del periple, com pot ésser la de Berthelot, que ha tingut a les mans.

Aquesta obra està molt ben publicada, i honora la llista de textos clàssics ja publicats i l'Institut que la patrocina.

Pere Villalba

G. BRIZZI,
*I sistemi informativi dei
romani: Principi e realtà nell'età
delle conquiste
oltremare (218-168 aC)*
Steiner,
Wiesbaden 1982 (*Historia*,
Einzelschriften XXXIX),
pp. XIX + 282.

Tot i les constants referències bibliogràfiques i les nombroses citacions a peu de plana, d'autors llatins sobretot, obligades en una obra d'aquestes característiques, cal assenyalar de bon començament que la lectura de l'estudi de Brizzi es fa fàcil i fluida i manté un interès continu, talment com si es tractés d'una novel·la d'espionatge, tema que ocupa l'historiador italià en aquest cas.

Amb aquestes paraules no voldria pas infravalorar el treball de Brizzi, ans al contrari. És d'agrair que els autors ens presentin treballs d'erudició exhaustiva i acurada sense aquella aridesa